

Nr 25.

Av herr **Carlström**, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående andordnande av föreläsningar för landsbygdens ungdom.

Att den skolreform, som av riksdagen föregående år beslutades i fråga om fortsättningsskolan, för stora grupper av vårt folk kommer att få en ganska stor betydelse torde ingen vilja förneka. För städer och större samhällen med en tätare befolkning blir säkerligen fortsättningsskolan med sina påbyggnader till stor hjälp för den uppväxande ungdomen både i avseende på tillfälle till bildningsmöjligheter och direkt yrkesutbildning. För landsbygden åter med sin glesare befolkning och där fortsättningsskolan så gott som uteslutande är hänvisad till de nuvarande lärarkrafterna, blir denna reform av mindre betydelse och kan i de allra flesta fall ej någon yrkesutbildning i denna fortsättningsskola förekomma. Detta har ju också av alla dem, som haft denna fråga under prövning, erkänts.

Det är måhända inte heller nödvändigt, att någon egentlig yrkesutbildning förekommer i denna skola, då ju landsbygdens barn i regel få lära ett yrke i hemmet från far till son. Särskilt jordbrukarnes barn få ju ganska tidigt lära sig deltaga i det praktiska arbetet. Det är alltså inte på denna punkt, som det brister i landsbygdsungdomens skolbildning, eller som den nu genomförda reformen ej är till fyllest, utan det är fastmer på det allmänbildande området, som de egentliga bristerna framkomma. Vad jag i detta fall menar med allmänbildning skulle kunna uttryckas så: ungdomen bör vid sitt utträde i livet veta något om vad som möter även utom dess egen synkrets, den bör veta att förstå sin sysselsättning, lära älska densamma och arbetet, lära sig förstå att människans värde ej skapas blott genom yttre medel, att det tunga kroppsarbetet är lika värdefullt och lika hederligt som något annat, och att jordbruket är den första näringen, som utgör grundvalen för ett lands utveckling.

Man kan ju tänka sig, att denna undervisning kan ske i fortsättningsskolan och att den för övrigt kan erhållas i folkhögskolan eller

någon av lantmannaskolorna, av vilka senare ju finnes flera skilda typer. Vad då fortsättningsskolan beträffar, så torde densamma med sin jämförelsevis korta lästid ej kunna medhinna något vidare utöver den undervisning som skisserats i dess program, d. v. s. den kommer på landsbygden huvudsakligen att utgöra en komplettering av redan under folkskolan inhämtade kunskaper, samt därutöver någon undervisning i medborgarkunskap. Och vad folkhögskolan och lantmannaskolorna beträffar, så måste man göra klart för sig att dessa skolor, trots sin mångfald, dock ej räcka till för den stora massan av landsbygdens ungdom. Om tre, fyra ungdomar från varje församling under året möjligen besöka dessa senare skolor, så kan man ej därmed säga, att behovet i detta avseende är fyllt. Det mål vi måste sträva efter är, att *alla* landsbygdens barn sättas i tillfälle att komma i åtnjutande av en väckande påminnelse om sin uppgift som »jordfolk» och de förmåner, som landet erbjuder framför städerna och samhällena. Genom en sådan väckelse skulle mången av dem, som nu övergiva landsbygden, kunna hållas tillbaka och räddas åt jorden.

Som förhållandena nu gestalta sig, är det ofta så, att landsbygdens ungdom »inte ser skogen för bara trä», d. v. s. ungdomen ser ej de fördelar landet äger, utan bara dess nackdelar, och så gripes den av en längtan ut — bortom skogen, bortom haven. I sexton, sjuttonårsåldern då kanhända som först den egentliga kunskapstörsten och behovet efter mera vetande gör sig gällande, då har landsbygden ingenting att giva i dessa avseenden. Då känns det långsamt och andefattigt på landet och då hägrar »livet därute» som ett förlovat land dit mången tränar.

Men då den nuvarande skolundervisningen på landsbygden ej räcker till för att ge ungdomen det vetande och den livssyn på tingen, som borde komma den till del, och då vi ej lär ha råd att uppsätta nya undervisningsanstalter i tillräcklig mängd för att fylla detta behov, vad är då att göra för att ändå på något sätt söka avhjälpa vad som brister?

För mig synes en utväg stå till buds, som i ej ringa mån skulle kunna fylla ifrågavarande behov, nämligen en landsbygdens föreläsningverksamhet, upprättad och underhållen av staten. Var och en vet vilken livande och befruktande verkan ett intressant och medryckande föredrag eller dito föreläsning kan ha på ett ungt och känsligt sinne. Ungdomen framför allt kan på detta sätt nås. Slumrande tankar väckas till liv, nya idéer tränga sig fram, vidgade vyer öppna sig och livet kännes rikare, det vardagstyngda grå försvinner.

Landsbygdens ungdom, vars tillfälle till bildande förströelser, vad man än säger, dock är ganska ringa, skulle härigenom få tillfälle att

samlas för att inte blott fördriva mången tråkig stund av sin fritid, utan också på samma gång få inhämta vetande och kunskap, och såmedelst avhållas från att dragas till andra för deras utveckling och framtid mindre lyckliga förströelser. Denna verksamhet kunde sålunda få en dubbel uppgift: till nytta och nöje.

Angående de ämnen, som borde väljas vid dessa föreläsningar, kunna de givetvis bli av ganska omväxlande art, men särskilt böra sådana ämnen förekomma, som kunna bidra till att väcka och vidmakthålla kärleken till jordbruket, kärleken till arbetet, kärleken till hembygden och det naturliga, enkla levnadssättet, utom det att naturligtvis även rent teoretiska och praktiska sidor av livet böra belysas.

Utbildningen av dessa föreläsare får givetvis ske vid en för ändamålet upprättad utbildningsanstalt, där sådana krafter som exempelvis Rösiö och Nils Larsson stode till förfogande, och vars elever måste urväljas med största noggrannhet, lämpligen bland elever vid jordbrukskolor, som befinnas vara kvalificerade för ändamålet i fråga. Det ligger nämligen den största vikt uppå, att dessa föreläsare äro i besittning av den andens eld, som fordras för att hos de unga tända den glöd för sitt kall, varförutan detsamma blir smått och intresselöst.

Vad det så gäller omfattningen av denna verksamhet, lokalfrågan, obligatoriskt deltagande från ungdomens sida m. fl. spörsmål som kunna uppkomma, så blir det givetvis uppgifter, som måste utredas av en kommitté. Det kan emellertid antagas, att, vad lokalfrågan beträffar, skolkolusen kunna användas och att besöksplikt bör ifrågasättas för ungdomen. Man kan ju också tänka sig, att föreläsningssområde kan bildas med en omfattning, som tillåter en föreläsning i veckan under viss tid på året i varje skoldistrikt och där ungdomen från hela distriktet kunde samlas i den mest centralt belägna skollokalen. Om man nämligen utgår ifrån att de unga mellan fjortonde och adertonde åren vore besökspliktiga torde deras antal ej bliva större än de kunde rymmas i en av de större skollokalerna, och vid denna ålder bör ungdomen kunna infinna sig även om avståndet från hemmet blir rätt så betydande.

Att här något utförligare skissera hur saken bör ordnas kan ju, som redan anförts, ej låta sig göra, men då jag håller före, att denna fråga är av stor betydelse för landsbygdens ungdom och landsbygdens framtid tillåter jag mig hemställa,

att riksdagen måtte besluta i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa en utredning angående möjligheten av att på lands-

bygden upprätta en föreläsningsverksamhet med uppgift att åt landsbygdens ungdom söka ge den fostran, som denna ungdom oundgängligen behöver, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredning kan föranleda.

Stockholm den 16 januari 1919.

Oscar Carlström.
